
ПРАВА КОРИННИХ НАРОДІВ

ВИКЛАД ФАКТІВ № 9

ХАРКІВСЬКА ПРАВОНАХОДИНА ГРУПА

Харків
«ФОЛІО»
2004

Друге видання

Ця публікація здійснена за фінансової підтримки Європейського Союзу. За зміст публікації відповідає лише Харківська правозахисна група, і його ні за яких обставин не можна вважати таким, що відбиває позицію Європейського Союзу
This document has been produced with the financial assistance of the European Union. The contents of this document are the sole responsibility of Kharkiv Human Rights Protection Group and can under no circumstances be regarded as reflecting the position of the European Union

Права корінних народів. Виклад фактів / Харківська правозахисна група. – Харків: Фоліо, 2004. – 16 с.

© С.Ю.Захаров, упорядкування, 2004
© Харківська правозахисна група, 2004
© Б.С.Захаров, художнє оформлення, 2004

ВСТУП

Корінні народи населяють великі території Землі. Розповсюдженні по всьому світу від Арктики до південних районів Тихого океану, вони нараховують, за приблизними оцінками, близько 300 мільйонів чоловік. Ці народи називають корінними або споконвічними, бо вони жили на своїх землях до приходу переселенців з інших районів; за одним визначенням вони є нащадками тих, хто населяв ту чи іншу країну або географічний район, коли туди стали переселятися народи інших культур і етнічного походження, причому у подальшому останні посіли панівне положення шляхом завоювань, окупації, колонізації чи завдяки іншим засобам.

З числа багатьох корінних народів можна згадати індіців Північної та Південної Америки, ескімосів, алеутів приполярного регіону, народ саамі з Північної Європи, аборигенів та жителів острова Торесової протоки в Австралії і маорі з Нової Зеландії. Ці та більшість інших корінних народів зберегли притаманні їм соціальні, культурні, економічні, політичні властивості, за якими вони чітко вирізняються з-поміж інших національних груп.

Протягом усієї історії людства щоразу, коли народи, домінуючі над своїми сусідами, розширяли власні території або коли переселенці здалека силою завойовували нові землі, культура і джерела існування або навіть само існування корінних народів потрапляли під загрозу. Загроза для культури і земель корінних народів, для їхнього статусу та інших законних прав, котрі належать їм як окремим групам, так і громадянам, не завжди набувають таких форм, як колись. Хоча деяким групам сприяв відносний успіх, у більшості районів світу корінні народи активно добиваються визнання своєї самобутності і способу життя.

Консультативний статус при Економічній і Соціальній Раді (ЕКОСОП) Організації Об'єднаних Націй мають одинадцять організацій корінного населення (грудень 1989 р.) Консультативний статус дає їм право брати участь у цілому ряді міжнародних і міжурядових конференцій і сприяти їхній роботі, зокрема це стосується Робочої групи Організації Об'єднаних Націй по корінному населенню. Цими організаціями є Рада чотирьох напрямів, Велика рада крисів (Квебек), Рада Індіців Південної Америки, Центр з правового захисту Індіців, Всесвітня асоціація корінного населення, Міжнародна рада по договорах індіців, Міжнародна організація освоєння ресурсів корінного населення, Приполярна конферен-

ція ескімосів, Національний секретаріат з юридичного обслуговування аборигенів і жителів островів, Національна рада індійської молоді і Всесвітня рада корінних народностей. Крім того, сотні представників інших народів та їх організацій беруть участь у нарадах, що проводяться у межах Організації Об'єднаних Націй, зокрема у тих, які здійснюються в межах Робочої групи по корінному населенню. Активно сприяють діяльності в галузі прав корінних народів неурядові організації, які займаються загальними питаннями прав людини, а також групи підтримки інтересів корінних народів.

Незважаючи на культурну і етнічну різноманітність, часто виявляється вражаюча подібність проблем, прагнень і однаковий вияв незадоволення різних корінних народів, що відображається у схожому викладенні цих проблем на міжнародних форумах. участь общин та організацій корінних народів в роботі конференцій, що проходять у межах Організації Об'єднаних Націй, сприяє приверненню уваги до такої схожості.

Існує багато прикладів, коли корінні народи домагаються збереження своєї власної самобутності культурної спадщини: особливо цікавий у цьому зв'язку період виникнення нових країн на хвилі деколонізації після другої світової війни. Широко визнаним став той факт, що політика асиміляції й інтеграції, спрямована на те, щоб повністю включити ці групи у русло розвитку основної частини населення, часто призводить до протилежних результатів.

Діяльність неурядових організацій з одного боку, й ініціативи міжурядових організацій з іншого, виявилися взаємодоповнюючими. У 1977 році в Женеві відбулася перша міжнародна конференція неурядових організацій з проблем корінного населення. Слідом відбулася ще одна конференція неурядових організацій з проблем корінних народів і землеволодіння (Женева, 1981 р.). Ці конференції, а також спеціальне дослідження Організації Об'єднаних націй, яке на той час було близьке до завершення, вплинули на перебіг подій, внаслідок чого у 1982 році було створено Робочу групу по корінному населенню Організації Об'єднаних Націй.

В Організації Об'єднаних націй і Міжнародній Організації праці визнається, що закріплення і захист прав корінних народів є найважливішим аспектом проблеми прав людини і законною підставою для занепокоєння світового співтовариства. Ці дві організації виявляють велику активність у галузі розробки і здійснення норм, спрямованих на забезпечення поваги існуючих прав корінних народів і надання їм нових прав.

У цьому викладі фактів міститься коротка інформація про нинішню діяльність Організації об'єднаних Націй, про її еволюцію та плани майбутніх народів в усьому світі.

ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМИ ДИСКРИМІНАЦІЇ КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ

У двадцятих роках ХХ століття американські індіанці встановили контакт з Лігою Націй. Їхній візит до Женеви привернув значну увагу, однак відчутних результатів досягнуто не було. У перші роки існування Організації об'єднаних націй представники корінних народів час від часу зверталися із закликами до цієї міжнародної організації. Конкретної реакції це не викликало. Висунута урядом Болівії в Організації Об'єднаних Націй у 1948 році пропозиція про створення підкомісії з дослідження соціальних проблем корінного населення також ні до чого не призвела.

Втім з моменту свого створення Організація Об'єднаних Націй у межах своєї загальної діяльності в галузі прав людини стикалася з деякими ситуаціями, що стосувалися корінних народів. Їх сподівання знайшли відображення у ряді правових документів і досліджень, підготовлених протягом цих років, і у діяльності органів з прав людини, які, наприклад, займаються проблемами меншин, рабства, підневільного стану і примусової праці.

Поворотним моментом став 1970 рік, коли підкомісія з дискримінації і захисту меншин рекомендувала провести широке дослідження проблеми дискримінації корінного населення. У 1971 році спеціальним доповідачем для дослідження, метою якого була розробка національних та міжнародних заходів щодо ліквідації дискримінації, було призначено пана Хосе Р. Мартинеса Кобо (Еквадор). Його підсумкова доповідь* була представлена Підкомісії протягом 1981-1984 років.

Спеціальний доповідач розглянув цілу низку проблем, пов'язаних з правами людини. Серед них: визначення корінних народів, роль міжурядових та неурядових організацій, ліквідація дискримінації і принципи основних прав людини, а також особливі напрямки діяльності у таких галузях, як охорона здоров'я, житлове законодавство, освіта, мова, культура, соціальні і правові інститути, зайнятість, землеволодіння, політичні права, релігійні права і практика, рівність у судочинстві. Його висновки, пропозиції та рекомендації є важливою віхою у діяльності Організації Об'єднаних Націй, що стосується розгляду проблем прав людини, з якими стикаються корінні народи; чимало з цих проблем, як і колись, знаходяться у стадії розгляду, інші ж були охоплені в резолюції Підкомісії.

* Дослідження проблеми дискримінації корінного населення у п'яти томах. Див. документ ООН: E/C N4/Sub.2/1987/7 й Add. 1-4. Заключення, пропозиції й рекомендації містяться у окремому документі. Видання ООН, у продажу під N E.86.XIV.3.)

РОБОЧА ГРУПА ПО КОРИННОМУ НАСЕЛЕННЮ

Результатом дослідження пана Мартинеса Кобо, а також інтересу, виявленого Підкомісією з дискримінації і захисту меншин, й підтримки неурядових організацій стало створення у 1982 році Економічною і Соціальною Радою Робочої групи по корінному населенню. Ця робоча група є допоміжним органом Підкомісії. П'ятеро її членів* – по одному від кожного геополітичного регіону світу – є незалежними експертами і членами підкомісії.

Засідання Робочої групи проводяться у Женеві (Швейцарія) протягом тижня безпосередньо перед початком щорічної сесії Підкомісії. Група збиралася щороку, починаючи з 1982 року, за винятком 1986 року. Того року Товариство боротьби з рабством в інтересах захисту прав людини і все-світня рада корінних народностей організували робочий семінар з проблем корінного населення, який проходив під головуванням пані Еріки-Ірени А. Даес – Голови-доповідача Робочої групи.

Робоча група відкрита для представників усіх корінних народів, їх общин та організацій. Відкритість сесій Групи для всіх зацікавлених сторін зміцнили її становище як основного центру міжнародної діяльності в галузі захисту прав корінних народів. З метою розробки спільних пропозицій і позицій організації корінних народів проводять підготовчі зустрічі перед початком роботи сесій Робочої групи.

Свідченням інтересу, який викликає діяльність Робочої групи і діяльність у галузі прав корінних народів взагалі служить кількість людей, які беруть участь у сесіях. У сесіях 1988 і 1989 років брали участь приблизно 380-400 чоловік. Серед них спостерігачі від більше ніж 30 урядів і сотень організацій корінного населення й неурядових організацій, а також вчені та діячі нації. Робоча група стала чи не найбільшим з форумів Організації Об'єднаних Націй у галузі прав людини.

Крім сприяння діалогу між урядами і корінними народами та його заохочення, для Робочої групи встановлено офіційно такі завдання:

- вивчати національні процеси, що сприяють здійсненню прав людини і основних свобод корінних народів та їхнього захисту.
- розробляти міжнародні норми щодо прав корінних народів в усьому світі з урахуванням як подібного, так і різного у їхньому становищі і прагненнях.

* Склад Робочої групи (грудень 1989 р.): пані Еріка-Ірен А. Даес (Голова-доповідач) (Греція), пані Юдіт Сефі Аттах (Нігерія), пан Тянь Цзінь (Китай), пан Мігель Альфонсо Мартинес (Куба) а пан Данило Тюрк (Югославія).

Вивчаючи тенденції національного розвитку, Група отримує й аналізує інформацію, що подається у письмовій формі урядами, спеціалізованими установами й іншими органами Організації Об'єднаних Націй, іншими міжнародними та регіональними міжурядовими організаціями, неурядовими органами і самими корінними народами.

Голова-доповідач пані Еріка-Ірен А. Даес відвідує різні країни з метою отримання інформації з перших рук, а також з метою розповсюдження інформації про діяльність Організації Об'єднаних націй у галузі прав корінних народів і визначення питань, які необхідно розглянути у процесі нормативної діяльності.

Мандат Робочої групи не уповноважує її розглядати конкретні скарги про ймовірні порушення прав людини з метою вироблення рекомендації або прийняття рішень у подібних випадках. Для цього у межах Організації Об'єднаних Націй Існують інші шляхи розгляду скарг. (див. Виклад фактів №7)

НОРМАТИВНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Робоча група надає особливого значення другій частині свого мандату розвитку міжнародних норм щодо прав корінних народів.

У 1985 році як перший крок Робоча група прийняла рішення підготувати проект декларації прав корінного населення, який буде подано для затвердження Генеральною Асамблеєю Організації Об'єднаних Націй. Ідея прийняття такої декларації була широко підтримана. У заключній доповіді незалежної комісії з міжнародних гуманітарних питань, наприклад, рекомендується прискорити розробку декларації.

Новий правовий документ, розроблений Робочою групою, ґрунтується на проекті тексту декларації, підготовленому Головою-доповідачем пані Ерікою-Ірен Даес. У ньому були враховані коментарії, висловлені на сесіях групи, й інші одержані у письмовій формі зауваження. Належить зробити ще дуже багато, перш ніж буде досягнуто згоди стосовно широкого кола проблем, пов'язаних з текстом.

Права і свободи, охоплені проектом декларації, включають збереження і розвиток культурних та етнічних ознак й самобутності; захист від геноциду та етноциду; права, пов'язані з релігією, мовою та навчальними закладами; право власності на землю і природні ресурси корінних народів, володіння ними та їх використання; збереження традиційних економічних структур і способу життя, включаючи мисливство, рибальство, тваринництво, збирання, заготівлю деревини й обробку землі; охорону навколишнього середовища; участь у політичному, економічному і соці-

льному житті відповідних держав, зокрема у діяльності щодо питань, які можуть зачіпати їхнє життя і долю; право на самоврядування або автономію у вирішенні їх власних внутрішніх та місцевих питань; право на традиційні контакти і співробітництво, здійснюване через кордони держави; дотримання договорів та інших угод, укладених з корінним населенням.

У проєкті декларації також передбачається взаємоприйнятні і справедливі процедури розв'язання конфліктів або суперечок між корінними народами й державами, включаючи такі засоби, як переговори, посередництво, арбітражний розгляд, національні суди й міжнародні та регіональні механізми для огляду скарг та їх розгляду. Далі у проєкті декларації передбачається, що згадані у ній права це мінімальні норми для вживання та забезпечення добробуту корінного населення у світі.

Перш ніж текст декларації буде передано Генеральній асамблеї для остаточного затвердження, він буде розглянутий і схвалений Підкомісією з попередження дискримінації й захисту меншин, Комісією з прав людини, Економічною і Соціальною Радою.

ДОБРОВІЛЬНИЙ ФОНД ДЛЯ КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ

Добровільний фонд Організації Об'єднаних Націй для корінного населення був заснований Генеральною Асамблеєю у 1985 році. Фонд подає фінансову допомогу представникам общин і організацій корінного населення, що дозволяє їм брати участь у сесіях Робочої групи. На сесіях групи у Женеві збираються люди з усіх частин світу. Через цей фонд Організація Об'єднаних Націй має можливість полегшити представникам общин корінного населення, багато з яких проживають у віддалених районах, їхню участь у цій діяльності.

Управління фондом здійснюється Генеральним секретарем Організації Об'єднаних Націй шляхом консультацій з Радою опікунів, яка складається з 5 членів (Склад Ради опікунів (грудень 1989 року): пан Лейф Дунф'ельд (Норвегія), пан Л.Сене (Сенегал), пан Хілі Тауроа (Нова Зеландія), пан Данило Тюрк (Югославія) і пан Аугусто Вільємсен Діас (Гватемала). Усі ці члени виступають особисто у приватному порядку. Пан Дунф'ельд і пан Тауроа представляють відповідно корінні народи саамі і маорі. З моменту створення Ради її головою є пан Вільємсен Діас.

Фонд діє за рахунок внесків від урядів, неурядових організацій й інших державних та приватних установ. На цей час внески отримано від восьми урядів: Австралії, Данії, Канади, Нідерландів, Нової Зеландії, Норвегії, Фінляндії й Швеції; і від трьох неурядових організацій: Бахаїстського міжнародного співтовариства, Великої ради крисів (Квебек) й Центру Сімін Яйку з Японії.

У 1988 й 1989 роках Фонд надав грошову допомогу для поїздки відповідно 27 й 39 представникам корінних народів більше ніж з 20 країн. Питальник Ради опікунів, який мають заповнити ті, хто подає заяви про подання допомоги Фондом, наводиться як додаток.

Кількість заявок про допомогу значно перебільшує можливості Ради у поданні грошової допомоги. Рада, Робоча група, Підкомісія й Комісія з прав людини усі ці органи зверталися із закликом робити внески у Фонд. Усі внески, у яких відчувається велика потреба й які завжди вітаються, слід надсилати на адресу: Voluntary Fund for Indigenous Populations, c/o the Centre for Human Rights, Palais des Nations, 1211 Geneva 10, Switzerland. Представникам корінних народів, які просять про фінансову допомогу, треба надсилати заявки на цю ж адресу до 15 березня щороку.

ДОСЛІДЖЕННЯ ЩОДО ДОГОВОРІВ ТА УГОД З КОРИННИМИ НАРОДАМИ

У багатьох випадках за правову основу стосунків між корінними народами й урядами країн, у яких вони проживають, правлять договори, угоди й інші домовленості. Деякі з цих документів сягають у XVII й XVIII віки. Розробка таких угод триває у багатьох країнах.

Деякі договори витримали випробування часом, забезпечивши передумови для життя у злагоді народам з різними історією та культурою. Чимало інших стали приводом до суперечок або через те, що порушуються довірні права, або через те, що не виконуються зобов'язання.

Чимало цих договорів мають для корінних народів велике символічне значення. Їх розглядають як такі, що забезпечують визнання прав корінних народів на самовизначення й гарантії колективних прав відповідних народів. Угоди, що мають характер офіційного зобов'язання одного народу перед іншим, за умови його повного дотримання обома сторонами, сприяють взаємній довірі і повазі та потенційно відіграють дуже важливу роль у справі заохочення і захисту прав людини і основних свобод корінних народів.

Виходячи з усього цього, у 1989 році Економічна і Соціальна Рада уповноважили Підкомісію з попередження дискримінації й захисту меншин призначити члена Робочої групи з корінного населення пана Мігеля Альфонсо Мартинеса Спеціальним доповідачем, перед яким було висуно то завдання підготувати дослідження з питання про потенційну користь договорів, угод й інших конструктивних домовленостей між корінними народами й державами. Хоча дослідження було підготовлене з урахуванням суверенітету й територіальної цілісності держав, до Спеціа-

льного доповідача було звернене прохання приділити особливу увагу існуючим тепер або таким, що з'являються, універсальним нормам у галузі прав людини й запропонувати способи забезпечення у максимально можливому ступені заохочення й захисту договірних прав корінних народів як у внутрішньому, так і в міжнародному праві.

Організація Об'єднаних націй просить держави і корінні народи передавати Спеціальному доповідачеві всю інформацію, що стосується таких договорів. Як відправну точку він використовує вивчення тисяч вже існуючих договорів і угод та аналізує роботу, яка проводилася у зв'язку з їх підготовкою. При цьому він братиме до уваги конституції і законодавчі акти держав та міжнародні національні судові рішення,, а також іншу пов'язану з цим інформацію.

Очікується, що його попередня доповідь буде підготовлена у 1990 році, а остаточну доповідь планується завершити й подати Підкомісії у 1992 або 1993 році.

СЕМІНАР З ПИТАНЬ ПРАВ КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ

На семінарі Організації Об'єднаних Націй, що відбувся у Женеві в січні 1989 року, група запрошених урядових експертів й експертів представників корінних народів розглянула питання про вплив расизму і расової дискримінації на соціальні та економічні взаємовідносини між корінними народами й державами.

Серед висновків та рекомендацій семінару є такі: корінні народи були і залишаються, як і колись, жертвами расизму та расової дискримінації; взаємовідносини між державами і корінними народами мають ґрунтуватися на вільній і поінформованій згоді та співробітництві, а не на звичайних консультаціях та участі; і що слід визнати корінні народи повноправними суб'єктами міжнародного права з властивими їм колективними правами.

Семінар проходив під головуванням пана Ндарі Туре експерта, призначеного урядом Сенегалу. Доповідачем сесії було обрано експерта від корінних народів вождя Великої ради крисів (Квебек, Канада) Теда Мозеса. Доповідь семінару була опублікована Центром прав людини (HR/Pub/89/5).

Семінар було організовано в межах здійснюваної Організацією Об'єднаних націй програми консультативних послуг і технічної допомоги в галузі прав людини. Робоча група пропонує подавати корінним народам більше консультативних послуг, особливо у формі навчальних курсів у галузі прав людини.

ПРАВА КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ: ПОГЛЯД У МАЙБУТНЄ

Робоча група з проблем корінного населення є центром діяльності Організації Об'єднаних Націй в галузі прав корінних народів. У період розгляду й обговорення доповідей Робочої групи цей центр переміщується у вищестоячі органи: Підкомісію з попередження дискримінації і захисту меншин і Комісію з прав людини. Чимало ініціатив у галузі прав корінних народів, здійснюваних вищестоячими органами, ґрунтується на рекомендаціях, що містяться у доповідях Робочої групи.

Підкомісія розглядає річні доповіді Робочої групи й приймає рішення за її рекомендаціями по пунктах порядку денного, озаглавленого «Дискримінація щодо корінних народів». (у 1988 році Підкомісія відмовилася від терміну «корінне населення» й прийняла термін «корінні народи»). У свою чергу Комісія з прав людини розглядає доповіді Робочої групи спільно з доповідями Підкомісії. В обох вищестоячих органах доповіді Групи привертають значну увагу і все більшу зацікавленість, про що свідчать дебати і резолюції. Крім засідань Робочої групи все більше організацій корінних народів бере участь у конференціях Організації Об'єднаних Націй, на яких розглядаються питання з прав людини.

Корінні народи мають право користуватися усіма існуючими правами людини. Комітети Організації Об'єднаних Націй, які спостерігають за дотриманням угод, що носять обов'язковий характер, Міжнародного пакту про громадянські і політичні права, Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права й Міжнародної конвенції про ліквідацію всіх форм расової дискримінації розглядаючи питання, що стосуються корінних народів, у ході вивчення поданих державами доповідей про здійснення прав корінних народів відповідно до цих договорів. Органами, що займаються цими питаннями, є відповідно Комітет з прав людини, Комітет економічних, соціальних та культурних прав та Комітет ліквідації расової дискримінації.

Корінні народи та їхні організації все частіше починають використовувати різні доступні їм процедури подання та розгляду повідомлень і скарг. До таких, зокрема, належать так звана «процедура 1503», заснована Економічною і Соціальною Радою з метою розгляду грубих і систематичних порушень прав людини, а також процедури, передбачені факультативним протоколом до Міжнародного пакту про громадянські і політичні права. (Виклад фактів №7: Процедури подання й розгляду повідомлень.) Спеціальні доповідачі, що вивчають становище у галузі прав людини у

конкретних країнах або такі що готують доповіді за певними темами, наприклад, з питання релігійної нетерпимості, розглядають також за наявності відповідного прохання стосовно проблеми корінних народів.

На двох Всесвітніх конференціях з боротьби проти расизму і расової дискримінації, які скликалися у 1978 та 1983 роках у Женеві Організацією Об'єднаних Націй, розглядалися аспекти расової дискримінації корінних народів, до їх резолюцій та програм було включено відповідні принципи і заходи. Деякі з цих принципів увійшли до проекту декларації прав корінного населення. На семінарах, організованих в межах Десятиріччя боротьби проти расизму та расової дискримінації, зокрема у Женеві в 1979 році та у Манагуа у 1981 році, розглядалися питання прав людини стосовно корінних народів. У межах другого Десятиріччя відбудеться нарада експертів із самоврядування корінних народів, заплановане на 1990 або 1991 рік.

Глобальні консультації, що відбулися у жовтні 1988 року в Женеві у межах Програми дій на друге Десятиріччя, привернули увагу до вразливості корінних народів щодо расизму та расової дискримінації. Учасники консультацій запропонували, зокрема, щоб уряди вжили законодавчих, адміністративних, економічних і соціальних заходів для виключення політики і практики дискримінації окремих осіб представників корінних народів, общин й цілих корінних народів з метою поліпшення умов їхнього життя й досягнення згоди між корінними й некорінними народами. Вони погодилися з тим, що слід вжити всіх необхідних заходів, аби забезпечити корінним народам можливість зберігати і розвивати свою культуру, й що уряди повинні створювати умови й зміцнювати правову основу для заохочення й захисту прав людини, що стосуються поряд з іншими бенефіціарями, корінних народів. Звіт про консультації опублікований центром прав людини. (Виклад фактів №5)

Міжнародна нарада з етноциду й етнічного розвитку в Латинській Америці, проведена ЮНЕСКО у 1981 році в Сан-Хосе, Коста-Ріці, безпосередньо стосувалася становища корінних народів цього регіону.

Тепер у стадії розгляду знаходяться кілька рекомендацій, запропонованих Спеціальним доповідачем Мартинесом Кобо, Робочою групою й/або Підкомісією. Серед цих рекомендацій: приділення більшої уваги питанням прав корінних народів у ході обговорення проблеми здійснення права на розвиток; проголошення 1993 року Міжнародним роком сприяння здійсненню прав корінного населення; розширення технічної допомоги й програми навчання; а також перекладання міжнародних документів у галузі прав людини на мови корінних народів.

Центр прав людини у Женеві, очолюваний заступником генерального секретаря по правах людини, обслуговує всю діяльність Організації Об'єднаних Націй в галузі прав корінних народів.

МІЖНАРОДНА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРАЦІ

З моменту свого створення у 1919 році Міжнародна організація праці (МОП) захищає соціальні й економічні права груп населення; звичаї, традиції, організація життя або мова яких ставить їх у відокремлене становище по відношенню до інших груп національних общин. У 1953 році МОП опублікувала дослідження з проблем корінних народів, і у 1957 році прийняла Конвенцію №107 й рекомендацію №104 про захист корінного та іншого населення, яке веде племінний спосіб життя. Це були перші міжнародно-правові документи, розроблені спеціально з метою захисту прав народів, спосіб життя і саме існування яких, як і колись, залишаються під загрозою з боку домінуючих культур.

У червні 1989 року після чотирьох років підготовчої роботи Міжнародна конференція праці прийняла переглянутий варіант Конвенції №107 (тепер Конвенція №169) про корінні й племінні народи. У цьому новому документі відмовилися від тих патерналістських й орієнтованих на асиміляцію підходів у ставленні до корінних народів, які мали місце у 50-х роках ХХ століття. На майбутнє Конвенція №169 правитиме за підґрунтя у діяльності МОП у галузі здійснення прав корінних народів й подання їм технічної допомоги. (Декларація прав корінного населення, яка тепер розробляється Організацією Об'єднаних Націй, як резолюція Генеральної Асамблеї являтиме собою рекомендацію для держав-учасниць; у Конвенції МОП містяться міжнародно-правові норми, обов'язкові для держав, які офіційно трактують цей документ).

Організація Об'єднаних Націй й Міжнародна організація праці щільно співробітничатимуть у діяльності, спрямованій на досягнення цілей Конвенції №169, а також будь-яких інших майбутніх документів Організації Об'єднаних Націй у цій галузі.

ВИСНОВКИ

Обговорення у Робочій групі по корінному населенню й інших органах прав людини показує, що незважаючи на досягнутий процес, належить зробити ще дуже багато, аби врегулювати невирішенні проблеми, пов'язані з необхідністю сполучити інтереси корінних народів й цілі національного розвитку або розвитку окремого сектору, забезпечити засобами для існування і збереження способу життя відповідні народи, й державну

політику та проекти. Заслугує на згадку той позитивний внесок, який можуть зробити групи корінного населення в охорону навколишнього середовища.

Вирішальним залишається питання про землю. Внаслідок національного економічного розвитку скорочуються території, які поки що залишаються у власності корінних народів. Пустуючи неродючі землі або лісисті глибини райни, які раніше розглядалися як такі, що не мають великого економічного, політичного або воєнного значення, набули статус життєво важливих зон. У багатьох випадках ці землі вплинули на економічний устрій та умови життя, на соціальні системи, релігійні відношення й культуру корінних народів.

Світове співтовариство вже давно визнало, що самобутні культури й мови корінних народів є частиною культурної спадщини людства й гідні захисту. Мова є не лише засобом щоденного спілкування, а й, що важливіше, засобом передачі культури й самобутності. Тим часом організаціям, що займаються захистом прав корінних народів, відомі випадки, коли системи освіти використовуються для того, щоб створювати нації з однією мовою, історією, культурою.

Уряди багатьох країн стверджують, що усвідомлюють складність проблем, з якими стикаються корінні народи, які проживають на їхніх територіях, й їм відомі ті фактори, внаслідок яких вони стали однією з найвразливіших національних громад. У деяких частинах світу триває безперервний діалог. У інших місцях між корінними народами й урядами розпочато й проводяться прямі переговори з метою поліпшити відносини й забезпечити надійний захист прав корінних народів.

У деяких країнах на місцевому та регіональному рівнях організовано автономні установи, а також розпочато програми, спеціально призначені для корінних народів. Ці заходи призначені поліпшити стан у таких галузях, як охорона здоров'я, житлове будівництво, зайнятість й освіта, а також сприяти настільки це можливо, збереженню традиційного способу життя та культур.

У цьому викладі фактів порушено чимало питань з тих, що розглядаються в ході дискусій з прав людини стосовно корінних народів. Докладніша інформація з цих питань міститься у дослідженні, підготовленому Спеціальним доповідачем Мартинесом Кобо та в річних доповідях Робочої групи.

Організація Об'єднаних Націй бере усе активнішу участь у справі захочення й захисту прав корінних народів. Її роль іще зростає, якщо громадськість усвідоме усю складність основних проблем цієї галузі. Тому Організація Об'єднаних Націй прагне підвищити інтерес громадськості до проблем корінних народів й розуміння їх, і далеко не останню роль у цьому відіграє діяльність у межах Всесвітньої кампанії суспільної інформації у галузі прав людини.

ДОДАТОК

ПИТАЛЬНИК ДЛЯ ЗАЯВНИКІВ ДОБРОВІЛЬНОГО ФОНДУ ДЛЯ КОРИННОГО НАСЕЛЕННЯ

1. Повідомте повну назву організації або общини вашого корінного народу й опишіть її структуру, тип, обсяг функцій і напрямки діяльності.

2. Вкажіть корінний(ні) народ(и), який(і) ваша організація чи община представляє. Повідомте інформацію про місця розселення народу і відповідні демографічні дані.

3. Укажіть, чи існує необхідність у повній або частковій оплаті дорожніх витрат і добових на проживання у Женеві. Чи вітатиметься інформація про бюджет і сабо щорічні витрати й інші аспекти фінансового становища відповідної організації або общини й її можливості отримувати кошти з інших джерел, включаючи допомогу уряду.

4. Вкажіть повне ім'я(імена) й загальні дані представника(ків), який(і) буде представляти організацію чи общину вашого корінного народу у Робочій групі. Особливо важливо вказати адресу кожного наміченого отримувача, за якою з ним чи з нею можна зв'язатися безпосередньо. Слід включити також таку інформацію: відповідні біографічні дані, включаючи, зокрема, посаду та місце роботи або інформацію про діяльність відповідної(их) особи(осіб), здійснювану від імені общини організації на місцевому, національному, регіональному й міжнародному рівнях. Інший досвід діяльності у галузях, що стосуються корінних народів. Знання мови(мов) корінних народів й інших мов. Вказівка старшинства, якщо йдеться про кількох представників, Потребу в усному перекладачі.

5. Якщо можна, вкажіть обсяг внеску, який кожен представник може зробити по суті питань порядку денного Робочої групи, приділяючи особливу увагу досвіду його(її) народу, щодо основних прав і пропозицій стосовно того, як ефективніше їх здійснити, зокрема, з урахуванням аналізу змін щодо заохочення й захисту прав людини й основних свобод і сабо розвитку міжнародних норм.

6. Підготуйте детальну інформацію про вірогідну поїздку до Женеви й із Женеви, включаючи маршрут, супроводжуючого і вартість поїздки. Заявники повинні мати на увазі той факт, що рада буде у першу чергу розглядати заяви тих, або віддасть перевагу тим, хто вкаже, що доклав зусилля на місці для визначення найдешевшого способу проїзду до Женеви й із Женеви з відправного пункту.

Наукове видання

ПРАВА КОРИННИХ НАРОДІВ

ВИКЛАД ФАКТІВ № 9

Відповідальний за випуск і редактор *Євген Захаров*

Коректор *?????????*

Комп'ютерна верстка *Олег Мірошніченко*

Підписано до друку *???.?.2004*

Формат 60 x 84 1/16. Папір офсетний. Гарнітура Тип Таймс

Друк офсетний. Умов. друк. арк. *??,??* Умов. фарб.-від. *??,??*

Умов.- вид. арк. *??,??* Наклад 1000 прим.

Розповсюджується безкоштовно

Харківська правозахисна група

61002, Харків, а/с 10430

ТОВ «Видавництво Фоліо»

61057, Харків, вул. Донець-Захаржевського, 6/8

Надруковано на обладнанні Харківської правозахисної групи

61002, Харків, вул. Іванова, 27, кв. 4